

Van lastig meetbare ecosysteemdiensten naar goed meetbare end-points

Frans J. Sijtsma

Bij het maken van keuzes in het overheidsbeleid is het essentieel om inzicht te hebben in *alle relevante effecten*. Bijna alle beleidskeuzes vragen 'uitruil'-beslissingen: beter scoren op het ene effect betekent minder goed scoren op een ander. Daarom is het belangrijk dat we alle relevante effecten zo helder mogelijk kunnen meten.

Vierdeling van effecten

Hierbij kan handig gebruik worden gemaakt van een vierdeling van effecten:

- Ecologische effecten: hoe staat de natuur er voor?
- Effecten op de (basis)gezondheid van mensen: hoeveel ondervoeding, malaria en andere ziekten zijn er in de wereld of een land?
- Effecten op economische welvaart van mensen: de veelal via de markt geleverde goederen en diensten?
- Effecten op 'hogere orde welzijn' van mensen: overige sociale effecten zoals gemeenschapszin, culturele effecten, esthetische effecten, ethische, morele, religieuze of spirituele effecten?

Deze vier groepen van effecten zijn effecten die er uiteindelijk toe doen; ook wel end-point effecten genoemd. We maken ons immers niet zozeer zorgen over (bijvoorbeeld) het klimaat op zich zelf. We maken ons wel zorgen over de mogelijke gevolgen van klimaatverandering voor deze end-points: de gezondheid van mensen, het uitsterven van dieren of planten, de economische schade of kansen of ten slotte de morele of esthetische zaken. Nitraat in de bodem idem. Zoet water idem. Drie van de vier end-points zijn tamelijk ideaal meetbaar: ecologie in natuurpunten, gezondheid in gezonde levensjaren (DALY), en economische welvaart in Euro's. Alleen bij het vierde end-point van hogere orde welzijn hebben we meetproblemen. Maar dat zijn nu ook juist de effecten waar een meer kwalitatieve en debatgerichte benadering bij uitstek past. De ecosysteemdienstenbenadering kan goed gebruikt worden binnen een dergelijke end-point benadering. Als zelfstandig raamwerk om de effecten van overheidsbeleid te beoordelen, is ze weinig bruikbaar. Betekenisvolle monetarisering van alle diensten lukt eenvoudigweg niet en zaait vooral verwarring.

Ecosysteemdiensten zijn geen garantie om biodiversiteit te beschermen

René Verburg

De inzet op ecosysteemdiensten (ESD) wordt ingegeven door de veronderstelling dat natuur nut oplevert voor de mens en daardoor in geld is uit te drukken. Daarbij is de gedachte dat de investering in diensten ten goede komt aan de biodiversiteit. Maar ESD gaan over ecosystemprocessen, zoals een water-, stikstof-, of koolstofcyclus, waarbij vooral de (vegetatie) structuur en biomassa van belang is. Een dienst kan dan ook functioneren met een lage biodiversiteit. Met andere woorden, de inzet op diensten hoeft niet te leiden tot bescherming van de biodiversiteit. Al zijn de processen soms lastig in geld uit te drukken, voorzichtige schattingen laten zien dat de waarde van al die diensten samen voor alle natuur tot astronomische hoogte stijgt. Maar dat geldt niet voor een stukje EHS waarbij de bijdrage aan dergelijke (mondiale) processen zo klein is dat de monetaire waarde zeer bescheiden zal zijn. Uiteindelijk is de vraag wat nu opgelost wordt wanneer functies en diensten tot doel worden verheven? Betekent dit dat de functies die het meeste geld opleveren het hoofddoel van nieuw beleid worden? Diensten kunnen zeker

een waardevolle bijdrage leveren aan een nieuw natuurbeleid, maar deze benadering zou zeker de bescherming van de intrinsieke waarde van natuur niet moeten vervangen.

Natuurpuntensysteem

Monetarisering van natuur speelt ook een belangrijke rol bij ruimtelijke plannen waarbij de kosten en baten van alternatieve plannen berekend moeten worden. Om een volledige balans te maken, is het uitdrukken van functies in geld wel zo handig. Het PBL spreekt dan terecht de zorg uit hoe biodiversiteit in geld is uit te drukken. Stolwijk van het CPB opperde al om verschillende rekeningen te maken bij een kosten-baten analyses die recht doen aan bijvoorbeeld de fysieke eenheden waarin functies zijn uitgedrukt. Het PBL heeft recent hiervoor een natuurpuntensysteem ontwikkeld om vergelijkingen tussen alternatieven te maken. Maar deze methode roept meer vragen dan antwoorden op. Zo rust de beoordeling van een punt op een onduidelijke expert judgement en wordt het ene natuurtje belangrijker gevonden dan het andere type, zonder dat

hiervoor heldere argumenten worden gegeven. Bovendien zijn er al sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw talrijke indices ontworpen die biodiversiteit veel beter ondervangen dan de recent ontworpen methodiek.

Financieel batenplaatje

Uiteindelijk is de vraag waarom in het beleid keuzes volledig in een financieel batenplaatje gegoten moet worden. In de dagelijkse praktijk hebben mensen namelijk geen enkele moeite om verschillende aspecten op hun merites te waarderen. Ik moet de eerste autokoper in de showroom nog tegenkomen die de keuze voor dat sportieve, accelererende en strakke model laat varen omdat een strikte kosten-baten analyse een compact Koreaans model als meest optimale uitkomst berekent.

